

تحلیل راهبردی کفتمان تولید علم

تألیف:

علی خاک رنگین

۱۳۹۷

سرشناسه: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - Khamenei, Seyyed Ali
عنوان و نام پدیدآور: تحلیل راهبردی گفتمان تولید علم در اندیشه آیت‌اله خامنه‌ای (مدظله
العالی) / علی خاک‌رنگین.

مشخصات نشر: تهران: شب‌های سپید، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: بی، ۱۷۰ ص. شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۵۰-۰۱-۰

وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۶۶.

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره سیاست علمی

Khamenei, Sayyed Ali -- Views on science and state: موضوع

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- پیام‌ها و سخنرانی‌ها

Khamenei, Sayyed Ali -- Messages and speech: موضوع

موضوع: خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره علوم انسانی

Views on humanities -- Khamenei, Sayyed Ali Leader of IRI: موضوع

موضوع: خامنه‌ای، سیدعلی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - -- دیدگاه درباره تحقیق

و توسعه

Views on -- Khamenei, Sayyed Ali, Leader of IRI: موضوع

research and development

موضوع: سیاست علمی -- ایران موضوع: Science and state -- Iran

موضوع: تحقیق و توسعه -- ایران موضوع: Research and development -- Iran*

موضوع: علوم انسانی (اسلام) موضوع: (Humanities Islam)*

موضوع: اقتصاد دانش بنیان -- ایران موضوع: Knowledge economy -- Iran

شناسه افزوده: خاک‌رنگین، علی، ۱۳۶۲ -

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۳۱۴/س ۱۶۹۲ DSR

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۴

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۰۴۱۵۵

تحلیل راهبردی گفتمان تولید علم در اندیشه آیت‌اله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

مؤلف: علی خاک‌رنگین

ناشر: انتشارات شب‌های سپید

چاپ اول: ۱۳۹۷

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۵۰-۰۱-۰

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار ۱۱

مقدمه ۱۳

فصل اول : تعریف گفتمان ۱۹

تعریف گفتمان ۱۹

گفتمان در دیدگاه رهبر انقلاب اسلامی ۲۲

مدل تحلیل راهبردی بیانات و اندیشه‌های مقام معظم رهبری ۲۵

فصل دوم : تبیین اهداف راهبردی در حوزه تولید علم و گفتمان

جنبش نرم‌افزاری ۳۱

الف- فرایند تحقق اهداف اسلامی و گفتمان تولید علم ۳۱

۱- علم شرط لازم پیشرفت در مسیر فرایند ۳۶

۲- «الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» و شاخص علم ۳۸

۳- چشم‌انداز بیست‌ساله و مرجعیت علمی منطقه ۳۹

۴- چشم‌انداز پنجاه‌ساله‌ی تولید علم و مرجعیت علمی جهان ۴۵

فصل سوم : تحلیل راهبردی واقعیت موجود در گفتمان تولید

علم کشور ۴۹

الف - استقرار موفق گفتمان «تولید علم» ۵۵

۱- رشد علمی ایران ۵۹

۲- سهم هرسال از تولید علم ایران از کل تولید علم ایران ۶۲

- ۳- سهم تولید علم ایران از کل تولیدات علمی ————— ۶۴
- (۱) خاورمیانه ————— ۶۴
- (۲) اروپای غربی و آمریکای شمالی ————— ۶۶
- (۳) کشورهای عضو اوپک ————— ۶۷
- (۴) غرب آسیا ————— ۶۸
- ۴- شاخص‌های رتبه‌بندی علمی ————— ۶۸
- ۵- چگونگی دستیابی به رتبه‌ی چهارم ————— ۷۰
- ۶- شاخص‌های اندازه‌گیری و محاسبه‌ی رشد علمی و فناوری کشور ۷۳
- ۱- پیشرفت علمی و مسأله‌ی تجاری‌سازی ————— ۷۵
- ب- تبیین عملکرد دولت یازدهم و گفتمان‌های مخالف پیشرفت علم در ایران ————— ۸۱
۲. انتصابات حاشیه‌ساز در وزارت علوم و مدیران دانشگاه‌ها. — ۹۰
۳. سهم ناچیز پژوهش از رشد ناخالص داخلی ————— ۹۲
۴. عدم توجه به مباحث و تولیدات علمی کشور از زبان مسئولین در فضای رسانه‌ای. ————— ۹۳
۵. حذف طرح‌های کلان ملی در دولت یازدهم و عدم توجه به اسناد بالادستی تولیدشده. ————— ۹۴
- چه باید کرد ؟ ————— ۹۶
- لزوم افزایش ارتباط صنعت با دانشگاه ————— ۹۶
- استفاده از نخبگان برجسته در پروژه‌های کلان از عوامل رشد علمی. — ۹۷
- تقویت زنجیره ایده تا ثروت، زمینه‌ساز افزایش شتاب رشد علمی — ۹۷
- افزایش بودجه پژوهش از راهکارهای مهم خروج از رکود علمی — ۹۷

- افزایش بهره‌وری پژوهشی عامل حفظ شتاب رشد علمی کشور — ۹۷
- فصل چهارم : تبیین فرآیند راهبردی برای نیل به اهداف گفتمان تولید علم — ۹۹
- ۱- گفتمان تولید علم و شکستن مرزهای دانش — ۹۹
- ۱-۱. طرح گفتمان جنبش نرم‌افزاری — ۹۹
- ۲-۲. نقشه‌ی جامع علمی کشور — ۱۰۷
- ۲- الزامات و مقدمات تولید علم — ۱۰۹
- الف) الزام تولید علم جدید — ۱۰۹
۱. تولید و مولد بودن — ۱۱۵
۲. امکان گسترش علم — ۱۱۶
- ب) فرهنگ و تولید علم — ۱۱۶
- ۱- «خودباوری علمی» — ۱۲۳
- ما می‌توانیم — ۱۲۳
- «نواوری علمی» و نظریه‌پردازی — ۱۳۱
- ۲- توجه به سابقه تمدنی و علمی — ۱۳۵
- ۳- فکر و تولید علم؛ تولید فکر مقدمه تولید علم — ۱۴۰
- ۴- فلسفه و تولید علم؛ فلسفه پایه علم — ۱۴۱
- ۵- معنویت-اخلاق و تولید علم — ۱۴۷
- ۶- دین و تولید علم — ۱۵۰
- دیدگاه‌های صحیح و غلط نسبت به ارتباط علم و دین — ۱۵۰
- ۱- رابطه دین و علم در غرب — ۱۵۲
- ۲- رابطه دین اسلام و علم — ۱۵۳

فصل پنجم: بررسی اقدامات، بایسته‌ها و پیشنهادهای اجرایی در

عرصه تولید علم..... ۱۵۵

۱- اقتصاد دانش‌بنیان، تجاری‌سازی و رابطه‌ی صنعت و دانشگاه..... ۱۵۵

۲- تشکیل معاونت علمی و فناوری..... ۱۵۸

۳- توجه به نخبگان و تشکیل بنیاد ملی نخبگان..... ۱۵۹

۴- هشدار به مسئولین..... ۱۶۲

منابع..... ۱۶۷

نمایه..... ۱۶۹

فهرست اشکال و نمودارها

نمودار ۱-۱. مدل تحلیل راهبردی از دیدگاه رهبری..... ۲۹

نمودار ۱-۲. فرایند تحقق اهداف اسلامی..... ۳۲

نمودار ۲-۲. روند تاریخی کلیدواژه و اسناد مرتبط با گفتمان تولید علم..... ۳۵

نمودار ۲-۳. ابعاد اصلی پیشرفت..... ۳۹

نمودار ۱-۳. روندهای آینده تا سال ۲۰۵۰ در کتاب فیوچر فایلز نوشته

ریچارد واتسون آینده پژوه انگلیسی..... ۵۰

نمودار ۲-۳. علی‌رغم تنوع چشمگیر در شاخص رشد (GI) کشورهای

منطقه خاورمیانه..... ۵۱

نمودار ۳-۳. مقایسه نقش کشورهای ایران، عراق و کویت در تولید علم

جهان..... ۵۲

نمودار ۷-۳. مقایسه رشد تولید علم ایران و جهان به تفکیک سال..... ۵۹

- نمودار ۳-۸. میزان تولید علم ایران به تفکیک سال ۶۰
- نمودار ۳-۹. مقایسه میزان تولید علم ایران در دوره‌های سه‌ساله از سال ۱۹۹۸ ۶۱
- نمودار ۳-۱۰. رشد تولید علم ایران در دوره‌های سه‌ساله از سال ۱۹۹۸ ۶۱
- نمودار ۳-۱۱. رشد تولید علم ایران در دوره‌های پنج‌ساله از سال ۱۹۹۸ - ۶۲
- نمودار ۳-۱۲. سهم هر سال از تولید علم ایران از کل تولید علم ایران به‌صورت سالانه ۶۳
- نمودار ۳-۱۳. سهم هر سال از تولید علم ایران از کل تولید علم ایران بصورت دوره‌های سه‌ساله ۶۳
- نمودار ۳-۱۴. سهم تولید علم ایران از کل تولید علم کشورهای خاورمیانه برحسب دوره‌های سه‌ساله ۶۵
- نمودار ۳-۱۵. سهم تولید علم ایران از کل تولید علم کشورهای اسلامی برحسب دوره‌های سه‌ساله ۶۵
- نمودار ۳-۱۶. سهم هریک از مناطق جغرافیایی دنیا از کل تولید علم دنیا در ۱۵ سال گذشته ۶۶
- نمودار ۳-۱۷. سهم جمعیتی هر یک از مناطق جغرافیایی دنیا از کل جمعیت جهان ۶۷
- نمودار ۳-۱۸. سهم تولید علم ایران از کل تولید علم کشورهای عضو آپک بر حسب دوره‌های سه‌ساله ۶۷
- نمودار ۳-۱۹. سهم تولید علم ایران از کل تولید علم کشورهای غرب آسیا برحسب دوره‌های سه‌ساله ۶۸

- نمودار ۳-۲۰. پیش بینی I.S.I از تولید علم ایران تا سال ۲۰۱۸ بصورت
سالانه. _____ ۷۱
- شکل ۳-۴. نقشه جهانی رشد تولیدات علمی. _____ ۵۴
- شکل ۳-۵. مشارکت مناطق جغرافیایی مختلف در تولید علم جهان (بر
اساس تعداد مقالات) بین سال‌های ۱۹۸۰ الی ۲۰۰۸ میلادی. _____ ۵۵
- شکل ۳-۶. رتبه تولید علم ایران در سطح بین‌الملل برحسب سال. _____ ۵۷

فهرست جداول

- جدول ۳-۱. اطلاعات مربوط به گرایش‌های علمی کشور ایران با
بیشترین میزان رشد. _____ ۵۳
- جدول ۳-۲. رتبه ایران در آسیا برحسب سال. _____ ۵۸
- جدول ۳-۳. وضعیت تولید علم و جمعیت کشورهای دنیا برحسب درجه
اقتصادی. _____ ۷۲

پیشگفتار

رهبر انقلاب اسلامی در دیدار سالانه خود با دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها ضمن ذکر این نکته که یک حرکت رو به رشد و پیشرفت علمی در کشور از دوازده سال پیش شروع شده است، بر تداوم و تقویت این حرکت در کشور تأکید می‌کنند. در سال جاری ایشان ضمن تحلیل وضع موجود تولید علم در کشور، نسبت به کاهش رشد شتاب علمی هشدار دادند. حرکت علمی و فناوری کشور، علاوه بر ارزش ذاتی، از باب تأثیر آن بر اقتصاد نیز یکی از اولویت‌های مهم کشور است. امروزه محصولات دانش‌بنیان از ارزش بالایی اقتصادی برخوردار است. نقش فناوری در رشد اقتصادی دنیا از ۵۵ درصد در سال ۱۹۸۰ به ۸۵ درصد در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید و ۲۰ درصد از این نقش را فناوری‌های برتر و شرکت‌های دانش‌بنیان بازی خواهد کرد. حتی پیش‌بینی می‌شود این مقدار در سال ۲۰۳۰ به ۷۸ درصد افزایش یابد. علاوه بر این، صادرات محصولات دارای فناوری بالا در جهان طی سال‌های گذشته به طور مستمر ۱۰ درصد رشد داشته و افزایش این مقدار نیز قابل پیش‌بینی است. بنابراین فناوری رابطه‌ی مستقیمی با اقتصاد خواهد داشت و

از این حیث نیز برای کشور مهم خواهد بود. شناختن گام‌های طی شده در سال‌های گذشته و به ویژه نقش رهبری و هدایت‌گری ایشان در این زمینه، همچنین تعیین شاخص‌هایی جهت ارزیابی این حرکت، کمک‌کننده‌ی تداوم حرکت علمی کشور خواهد بود. سعی نگارنده بررسی این مؤلفه‌ها و تبیین گفتمان تولید علم در کشور می‌باشد.

واژگان کلیدی: علم، گفتمان، تولید علم، شکستن مرزهای دانش، تولید علم درون‌زا، تحلیل راهبردی